

מראי מקומות- גיטין ח'

לחול, ומשום מצות יישוב הארץ, וכ"כ הר"ן בכתובות (סה: בדפיו) בשם הראב"ד, דהאיסור להוציא עבד לחול הוא משום שהעבד מחוייב במצות יישוב הארץ. וע' בבית הלוי (סוף חלק ב') שכ' דנשים פטורות ממצות יישוב הארץ, ולכאן מכאן מבואר דלא כדבריו, מלבד אם אמרי' דהגם דנשים פטורות, עבדים חייבין [אבל לכאן] ק' לומר כן, דהא כ' הביה"ל דמה שנשים פטורות ממצות יישוב הארץ הוא משום שאין נוטלין חלק בארץ, וא"כ לכאן ה"ה עבדים, וצ"ע בהן, אבל בדברי הראב"ד אי' בהדיא דנשים חייבות ביישוב הארץ. וע"ע בתוס' רי"ד (לקמן מג:): דכ' דע"י מה שמוכרו לחול מבטלו ממצות הנוהגת בארץ (ולא משום מצות יישוב הארץ דוקא). והנה, לענין סוריא יש לעי', דלמ"ד כיבוש יחיד שמי' כיבוש, א"כ לכאן הרי הוא כמו א"י, וא"כ למה יהי' מוכר עבדו לסוריא כמי שמוכרה לחול. ובתוס' לעיל (ב.) אי' דהצד דאסור למוכרו לסוריא הוא משום דעפרה טמא, וא"כ כחול"ל דמי' נצ"ע אם זהו ש"י ג', דמה דהוי' כמוכרו לחול הוא משום דעפרה טמא, ולא משום מצות יישוב הארץ או משום מצות הנוהגת בארץ, או דודאי הוא משום א' מהטעמים הנ"ל, אלא דלא פלגי' בכל מקום ששם חוץ לארץ עליה]. אולם מדברי רש"י לכאן משמע דשייך הטעם דמבטלו ממצות יישוב א"י אף בסוגיין, וצ"ע.

(ה) כ"ש סוריא דמרחקא טובא- כ' בתוס' לעיל (ב.) דמוכח מהכא דעכו דמתני' הוא עכו דא"י, דאם מדברים על עכו של חול, א"כ מהו הרא"י, הרי עדיף סוריא מעכו משום דמא"י גופא הוא. אולם כ' הריטב"א כאן דשפיר מיירי בחלק עכו שהוא בחול, אלא דגם חלק של עכו שהוא בחול הוי' כסוריא, דהיינו דגם עכו הי' כבוש בכיבוש יחיד.

(ו) קסבר כיבוש יחיד שמי' כיבוש- הק' הגר"ח (על הש"ס, אות קנ"ח, הובא בשיעורי ר' שמואל אות ק"ו), למאי נפק"מ אם כיבוש יחיד שמי' כיבוש או לא, הרי קיי"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא, וא"כ כבר בטלה קדושת דוד, ומה לי אם נחשב כבושו כיבוש או לא. וביאר, שיש חילוק יסודי בין קדושה ראשונה ובין קדושה שני', דקדושה

(א) כ"ע לא פליגי- פרש"י, דכ"ע לא פליגי דכא"י ניהו, ואע"ג דאין ספינה גוששת, דהא טעמא דגט לאו משום יניקה מן הקרקע, הלכך ל"ש נהר ולא שנה יבשה. וע' בחי' ר' נחום (ק"ס) שהעיר דמשמע מדברי רש"י כאן דביאר דנח' ר"י ורבנן לענין מעשר באם אמרי' דהיניקה דרך המים נחשב יניקה או לא, ולכאן הי' משמע מדבריו לעיל (ז:) דכ"ע מודו דהוי' יניקה, אלא דנח' אם נחשב דמונח בקרקע דא"י או לא. וביאר דאולי יש לדחוק דרש"י ס"ל דבזה גופא נח' ר"ז ורבנ"י, דר"ז ס"ל דנח' באם אמרי' דכמנחא בא"י דמי או לא, ולפ"ז שפיר דמי מח' לענין דגיטין, אבל רבנ"י ס"ל דנח' לענין יניקה, ולכן אין שייך פלוגתתם לענין גיטין כלל.

(ב) כי פליגי ביים הגדול- הק' הרש"ש, למה הי' צריך לעשות שום פלוגתא בין הברייתות, לימא הא והא רבנן, והא ביים הגדול והא בנהרות שבא"י, והניח בקו'. וכע"ז הק' המהר"ם שי"ף, דהול"ל הא והא רבנן, הא לפנים מחוט המתוח, והא מבחוץ לחוט המתוח, והניח בקו'.

(ג) איזהו ארץ ואיזהו חול, כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים וכו'- ולכאן ק', בין לשי' רש"י דחודו של טורי אמנון הוא הגבול הצפוני של א"י, ובין לשי' תוס' דקפלוריא הוא הגבול הצפוני, הרי במתני' תנינן דעכו הוא הגבול הצפון (ואין לומר דמח' הוא, דר' יהודה עצמו במתני' אמר דעכו הוא הגבול הצפון, וכאן אומר קפלוריא). וביאר המהר"ם שי"ף (בתוד"ה כל) דשניהם אמת, דעכו הי' הגבול בצפונית מזרחית, וקפלוריא (וה"ה טורי אמנון לשי' רש"י, לכאן) הוא בצפונית מערבית (וכן לכאן מבואר מדברי החזון איש [שביעית ג', ל"ב, א'], ע"ש).

(ד) המוכר עבדו לסוריא כמוכר בחול"ל דמי או לא- פרש"י, דלקמן אי' דקנסי' מי שלקח עבד להוציאו לחול, משום דעבד שייך במצות, ואסור לצאת מא"י לחול. ולכאן משמע מדבריו דהאיסור הוא גופא לצאת מא"י

ואומרת דבעלה גירשה, בכה"ג נאמנת ואי"צ לומר כלום, וא"כ י"ל דה"ה בעבד כן, דמיירי דאמר דרבו שחררו במדה"י, ואינו צ"ל כלום כלפי השחרור, ומ"מ אינו נאמן כלפי הנכסים, דבזה הצריכו חז"ל קיום שטרות. וע' בשיעורי ר' שמואל (קט"ז) שהביא מהריב"ש (סי' שפ"ה) דכ' דרש"י ס"ל כדעת הראב"ד, דס"ל דאשה שבאה ממדה"י וגיטה בידה, צריכה קיום דוקא, ואף אינה נאמנת לומר בפ"נ. ולפ"ז, א"ש למה רש"י לא פי' כהתוס' רי"ד. ובחי' רעק"א ביאר דמה דלא פי' רש"י כן הוא מטעם אחר, דס"ל דבזה לא יהי' שייך המח' דפלגיני' דבורא. דהיינו, דמה דלא חיישינן למזוייף (באשה ועבד שמביאים גיטם ממדה"י ואומרים שנתגרשו או נשתחררו שם), אין הביאור דאמרי' דהשטר הוא מקויים לדבר א' ואינו מקויים לדבר אחר, אלא דאמרי' דלא חיישינן כלל למזוייף אלא לענין ממון, דלגבי עגונא הקלו שלא לחוש. דהיינו, דכלפי ממון הצריכו קיום, ואין להוציא ממון בלא קיום, אבל לענין עגונא אין חיישינן אפי' בלא קיום. וא"כ, אין צריך לחלוק דבורו לומר דהשטר מקויים כלפי זה ולא כלפי זה. אבל היכא דהצריכו חז"ל לומר בפ"נ, בזה הצריכו קיום, וא"כ צריך לחלוק דבורו לומר דמקויים כלפי זה ולא כלפי זה, ובזה שפיר שייך המח' לענין פלגיני' דבורא.

(ט) **עבד שהביא גיטו וכ' בו וכו', עצמו קנה, נכסים לא קנה** - העיר רעק"א, למה הי' צריך לציוור זה, לימא בשטר שחרור גרידא שייך לחלק, דכלפי הקנין איסור, אמרי' דדומה לגט אשה (ואיכא עיגון, וכמש"כ תוס' לקמן ט.), אבל לענין הקנין ממון, לימא דאינו נאמן, ומעשה ידיו לרבו. ותי' דאין שייך לחלק כן, דהכל א' הוא, דמי שהוא עבד מעשה ידים לרבו, אבל מי שאמרי' בו דאינו עבד, בזה אין שייך לומר דמעשה ידיו לרבו.

(י) **אמר אביי מתוך שקנה עצמו קנה נכסים... הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו** - ויש לע', אם ס"ל לאביי דלא אמרי' פלגי' דבורא, א"כ מהו הנדון אם אמרי' דמתוך שקנה זה קנה זה, או מתוך שלא קנה זה לא קנה זה, למה נימא דשניהם מהני דוקא

ראשונה צריך להיות ע"י כיבוש דוקא, וכשבטל הכבוש בטל הקדושה, אבל קדושה שני' אין צריך כיבוש, אלא סגי בחזקה בעלמא, ואפי' אם יש עליהם עול מלכות, מ"מ נתקדשה, ובכה"ג לא נאמרה דכשגלו בטלו קדושתה. וא"כ, י"ל דלגבי כיבוש דוד, אם אמרי' דכיבוש יחיד שמי' כיבוש, א"כ אף דכבר נתבטלה הקדושה כשבטלה הכיבוש, מ"מ אם אח"כ מחזיקין בה, הוי תורת קדושה שני' עליה, ושוב לא נתבטלה קדושתה. משא"כ אם אמרי' דכיבוש יחיד לא שמי' כיבוש, אז אמרי' דמה שעולי בבל החזיקו בה, הוי תורת קדושה ראשונה עלי', כיון דמעולם לא נתקדשה מעיקרא, וא"כ לא מהני להקדישה אם לא בכיבוש ממש (וגם אם כובשים אותה, בטלה קדושתה לאחר בטול הכיבוש, כיון דדין כיבוש ראשונה עלי').

(ז) **לומר שכותבין עליו אוננו ואפי' בשבת- כ' המג"א (ש"ו, י"ט)** דאף דהתירו לומר לגוי לכתוב אוננו בשבת, אבל הריב"ש והרא"ש ס"ל דהקנין עצמו אסור לעשות בשבת, ומיירי שכבר נקנה לו בע"ש. אבל לשון השו"ע (שם, י"א) הוא "מותר לקנות בית בא"י מן העכו"ם בשבת, וחותרם ומעלה בערכאות", ומשמע דעצם הקנין ג"כ מותר בשבת [נאף שכ' המ"ב (שם, מ"ה) דצריך להראות לו הכסף ואסור ליתן לו בהדיא, י"ל דאף דזה ג"כ רק איסור דרבנן הוא, אבל זה יכול לעשות בהיתר בקל, ולכן לא התירו לעשותו באיסור]. ובאמת צ"ע, הרי כל האיסור קנין בשבת הוא ג"כ רק מדרבנן, וא"כ מ"ש קנין דאסרו. וי"ל ע"פ מש"כ התוס' רי"ד, דדוקא באמירה לעכו"ם הקלו במקום מצוה, שאין הישראל עושה שום מעשה, אבל לא הקלו במקום מצוה היכא שישראל עושה מעשה איסור, אף שהוא מדרבנן. וע"ע בהג' יעב"ץ שכ' דמה שהתירו לגוי לכתוב, היינו משום שהוא שליחותייהו דגוי המוכר קעביד, ולא שלוחי דישאל נינהו, ומה שיהי' אסור שלא במקום מצוה הוא משום שישראל נהנה מן המלאכה, ולצרכו ג"כ נעשה. ולפ"ז מוכן היטב למה רק הכתיבה היתה מותרת, ולא שאר שבות דקנין.

(ח) **עבד שהביא גיטו וכו' - פרש"י, דמיירי שהעבד אומר בפ"נ. וכ' התוס' רי"ד, דאין נראה לומר כן, דהא אשה שהביאה גיטה**

או דשניהם לא מהני. ובשיעורי ר' שמואל (קכ"א) אי, די"ל דהשאלה הוא איך תקנו, דמתחלה ס"ל לאביי דכיון דתקנו שיהי' נאמן לומר בפ"נ לענין שחרור, א"כ י"ל דכיון דאם לא יהי' נאמן על הממון לא יהי' נאמן על השחרור, א"כ צריך להיות נאמן על הממון. ולבסוף מסיק דלא תקנו מעולם שיהי' יכול להיות נאמן על ממון, וא"כ גם אינו נאמן לענין השחרור.

יא) כמאן, כר"ש דאמר פלגי' דבורא- ולכאו' יש לע', הרי כאן מה רוצים לחלק, לכאו' הנאמנות של העבד לענין השטר, ולכאו' אי"ז ענין לפלגי' דבורא, אלא לענין פלגי' נאמנות, ובפלגי' נאמנות כבר כ' האחרונים (ע' קובץ הערות סי' כ"א) דכ"ע מודו דיכולים להאמין אדם כלפי דבר א' ולא כלפי דברים אחרים. וא"כ, למה אמרי' דתלוי בר"ש, דהתם הנדון הוא אם יכולין לחלוק דבורו ממש, ולומר דאף שאמר הרב שיהי' העבד בן חורין, מ"מ כלפי כל שאר הנכסים המע"ה, ואין להעבד כלום. ועוד, האיך נח' בזה אביי ורבא, הלא כ"ע מודו דמהני לחלוק נאמנות בכה"ג. וביאר בשיעורי ר' שמואל (קיי"ז), דבאמת הנדון כאן הוא נדון של פלגי' דבורא, דהיינו דרוצין לפלוג לשון השטר, דכיון דהשטר צריך קיום, ואין שייך לקיים חצי שטר, א"כ צריכין להא דפלגי' דבורא כדי שיהי' חצי השטר מקויים, אף דהחצי האחר אינו מקויים (ואין שייך בזה פלגי' נאמנות, דאין שייך לומר על שטר שיהי' מקויים כלפי זה ולא כלפי זה). וא"כ, אם אמרי' דבמי שאמר כל נכסי יכולים לפלוג הדבור לשנים, ולומר דהוי כמו שאמר עצמך ונכסי וכו', א"כ י"ל דמה שאמר בפ"נ קאי לקיים השטר שחרור שבו, ולא מהני כלפי השטר ממונות שבה, דהוי כמו ב' שטרות. ואם לא אמרי' פלגי' דבורא, א"כ שטר א' הוא, ואין שייך לומר שיהי' מקויים כלפי זה ולא כלפי זה.